Dette dokument uploades til Havard Dataverse i forbindelse med Marie Deigaards og Valdemar Rosenbergs specialeopgave på Institut for Statskundskab i foråret 2022. Dokumentet indeholder de teoretiske forventninger herunder opgavens hypoteser, som vi uploader forud for dataindsamling og analyse i tråd med god videnskabelig praksis. Dokumentet uploades således den 6. marts 2022 inden, at dataindsamlingen er påbegyndt.

Teoretiske forventninger og opsætning af hypoteser

I relation til teorien om fortjenstfuldheds-heuristikken kan det at tage en vaccine placere individet i gruppen blandt *reciprocators*, altså individer der gør en indsats og bliver vaccineret. De personlige grunde til vaccinationen kan være egotropiske - frygt for egen sundhed - men vil af andre individer blive anskuet som et sociotropisk bidrag, hvor man bidrager til immunitet, beskytter andre mod smitten og påtager sig de risici, der kan være forbundet med at tage en vaccine. Modsat vil individer, der ikke tager imod vaccinen, blive anset som *cheaters*, som ikke gør en indsats i forbindelse med pandemien. Den manglende indsats kan af andre individer anses som værende anti-social adfærd, som kan føre til højere økonomiske omkostninger for sundhedsvæsenet, da sygdomsforløb uden vaccination har været værre end med vaccination gennem pandemien. Udover den økonomiske dimension kan andre individers manglende vaccination også opfattes til fare for ens egen sundhed, da manglende vaccination kan føre til øget smittespredning. Derudover kan manglende vaccination opfattes som potentielt frihedsbegrænsende for individet, da øget smittespredning kan føre til restriktioner, der eksempelvis kan begrænse individets bevægelses- eller forsamlingsfrihed. På samme tid får uvaccinerede individer glæde af, at andre individer er blevet vaccineret, hvilket kan styrke opfattelsen af den manglende vaccination som anti-social adfærd.

I lyset af fortjenstfuldhed-heuristikken tror vi altså, at information om et individs COVID-19 vaccinationsstatus vil blive set som et cue for at gøre en indsats eller ej, hvorfor det vil smitte af på perceptionen af individets fortjenstfuldhed. På den baggrund opsættes hypotesen H1:

H1: Individer, der ikke er vaccineret, bliver set som mindre fortjenstfulde end individer, der er vaccineret.

I forlængelse heraf forventer vi, at information om et individs overholdelse af retningslinjer i relation til COVID-19 vil blive set som et cue for at gøre en indsats eller ej, hvorfor det vil smitte af på perceptionen af individets fortjenstfuldhed. På den baggrund opsættes hypotesen H2:

H2: Individer, der ikke følger retningslinjerne i relation til pandemien, bliver set som mindre fortjenstfulde end individer, der følger retningslinjerne.

Ovenstående præsenterer at at vi forventer at se et fald i fortjenstfuldhed hos både ikke-vaccinerede individer, og individer, der ikke har fulgt retningslinjer, relativt til deres modparter, der gør en større indsats. Vi forventer dog også at se, at fortjenstfuldheden vil falde mere hos ikke-vaccinerede end hos individer, der ikke har fulgt retningslinjerne, primært fordi individers indsats for at efterleve retningslinjer kan gradbøjes mere end individers indsats for at blive vaccineret. Vi forventer at fortjenstfuldheds-heuristikken i respondenterne vil have lettere ved at inddele vaccinerede/ikke-vaccinerede i cheater/reciprocator-grupper, og dermed vil respondenter oftere sanktionere dem.

Information om vaccination er således et mere entydigt cue om indsats end det om at efterleve retningslinjerne. Folk, der hhv. efterlever og ikke efterlever retningslinjerne, vil være mere komplekse for fortjenstfuldheds-heuristikken at placere, da de både kan have ydet en lille, mellem eller stor indsats. På den baggrund opsættes hypotesen H3:

H3: Man bliver straffet hårdere for ikke at være vaccineret relativt til ikke at følge retningslinjerne

Vi forventer videre, at cues om indsats kan have en spill-over den vurderede fortjenstfuldhed, selv når velfærdsydelsen ikke er direkte forbundet med indsatsen. Dette er umiddelbart ikke noget, som litteraturen inden for fortjenstfuldhed teori har beskæftiget sig med. Teoretisk mener vi dog, at der er grund til at tro, at uden tilgængelighed af andre cues direkte relateret til situationen, vil individer søge og basere vurdering på andre cues om indsats. Derudover finder vi det sandsynlig, at adfærd i relation til COVID-19 vækker så stærke emotionelle og kognitive følelser, jf. den potentielt antisociale perception af opførelsen som frihedsbegrænsende og sundhedsskadelig for andre individer samt omkostningsfuld for samfundet, at den vurderede fortjenstfuldhed kan transcendere COVID-19 domænet. Dette i endnu højere grad end cues om indsats i domæner, såsom inden for sociale ydelser eller andre sundhedsydelser. Heraf opstilles H4 og H5:

H4: Ikke at gøre en indsats (ikke-vaccineret eller ikke følge retningslinjerne) gør individer mindre fortjenstfulde for sundhedsydelser, selv når disse ikke er relateret til COVID-19.

H5: Ikke at gøre en indsats (ikke-vaccineret eller ikke følge retningslinjerne) gør individer mindre fortjenstfulde for velfærdsydelser, selv når disse ikke er relateret til sundhed.

Når det gælder cues om indsats, forventer vi, at når individers fortjenstfuldhed skal vurderes, vil det have en væsentlig betydning, hvilken velfærdsydelse der gives adgang til. Ifølge teori er brugen af heuristikker associeret med en hurtig beslutningsproces, der sker automatisk, hvor beslutninger baseres på umiddelbare tilgængelig information (Petersen 2010: 26). Når individet skal sortere en lang række informationer i enhver given beslutningsproces, vil der kognitivt blive lagt mere vægt de elementer, som opfattes som relateret til beslutningen. Informationer, der er relateret til beslutningen, må derfor forventes at blive tillagt større vægt i beslutningsprocessen. Af den grund forventer vi, at information om adfærd i relation til COVID-19, vil have større betydning for den vurderede fortjenstfuldhed, når de drejer sig om velfærdsydelser, som er relateret til eller påkrævet som følge af adfærden. Uagtet at cues om indsats vil betyde noget i alle tilfælde, forventer vi således en varians, som afhænger af velfærdsydelsens sammenhæng med individets indsats. Af den grund opstilles H6:

H6: Ikke at gøre en indsats (ikke-vaccineret eller ikke følge retningslinjerne) har størst betydning for individers fortjenstfuldhed ved sundhedsydelser med relation til COVID-19 sygdom.

Vi forventer desuden, at den enkeltes indsats vil have større betydning for vurderinger af fortjenstfuldhed i scenarier, der er relateret til sundhedssektoren end til generelle velfærdsydelser. Argumentet herfor er primært empirisk, da vi antager at vores respondenter er primet af det generelle nyhedsbillede, hvor der jævnligt fortælles om et sundhedsvæsen, der er belastet efter to år med pandemi, og har svært ved at indhente den “pukkel” af

behandlinger, COVID-19 har efterladt (Giesow og Juulsager 2022). Samtidig har der både fra politisk side og i mediebilledet generelt været en klar fortælling om, at dem, der ikke bliver vaccineret og ikke følger retningslinjerne har været ansvarlige for at trække pandemien i langdrag (Statsministeriet 2021). Dermed forventer vi at vores respondenter i højere grad vil forbinde COVID-19-indsatsen med den vurderede fortjenstfuldhed i scenarier, der omhandler sundhedsvæsenet end i scenarier om generelle offentlige ydelser. Modsat kan med udgangspunkt i teori om fortjenstfuldheds-heuristikken pege på, at indsats i forbindelse med sundhed betyder mindre, da det bliver set som noget, der rammer tilfældigt uden for individets kontrol (Jensen & Petersen 2016: 77-8). Alligevel tror vi, at førstnævnte effekt vil være størst, da COVID-19 adfærd kan knyttes mere direkte til en sundhedsydelse end andre velfærdsydelser, som er uden for sundhedsdomænet. På denne baggrund opstiller vi hypotesen H7:

H7: Ikke at gøre en indsats (ikke-vaccineret eller ikke følge retningslinjerne) har større betydning for individers fortjenstfuldhed ved sundhedsydelser sammenlignet med andre velfærdsydelser.

Flere artikler i litteraturreviewet viser, at i visse lande er holdninger og adfærd i forbindelse med COVID-19 blevet politiseret, samt at der er en polarisering i befolkningen afhængigt af politisk tilhørsforhold (henvis?). Det er nærliggende at tro, at i disse tilfælde vil respondenters holdning til den vurderede fortjenstfuldhed af individer baseret på COVID-19 adfærd blive modereret af respondentens politiske tilhørsforhold. I Danmark har der ligeledes været begivenheder under pandemien, der synes at splitte de politiske holdninger på tværs af partiskel samt regeringen og oppositionen, herunder aflivningen af mink (henvis?). Dog har der ikke været samme politiske splittelse i Folketinget vedrørende COVID-19 retningslinjer og politiske beslutninger relateret til COVID-19, hvor der ofte har været et enigt parlament og et enigt epidemiudvalg bag beslutningerne. Der tegner sig således ikke et billede af, at holdninger og adfærd relateret til COVID-19 er blevet et ideologisk og partipolitisk spørgsmål, som har skabt en polarisering mellem eksempelvis regeringen og dens støttepartier på den ene side og oppositionen på den anden side. Af den grund har vi ikke grund til at tro, at respondenters politiske tilhørsforhold vil spille en rolle i vurderingen af fortjenstfuldheden i relation til COVID-19 adfærd.

H8: Respondenternes politiske tilhørsforhold har ikke en modererende effekt på den vurderede fortjenstfuldhed baseret på information om indsats.

Vores hypoteser bygger på antagelsen om, at respondenter vil læse et cue om hhv. vaccination eller efterlevelse af retningslinjer som et udtryk for individets indsats i bekæmpelsen af pandemien. Vi har dog en formodning om, at en gruppe af respondenter måske i mindre grad vil tolke vores cue på denne måde, nemlig de respondenter, der ikke selv er vaccineret eller har efterlevet retningslinjer for adfærd. Da der ikke er enighed blandt alle borgere om den rigtige strategi for at bekæmpe pandemien, er det muligt at definitionen af en “stor indsats” ser helt forskellig ud, alt efter hvem du spørger, og at det at tage en vaccine eller (eksempelvis) at gå med mundbind ikke nødvendigvis vil blive set som en “indsats” af folk, der selv har fravalgt dette. Såfremt denne gruppe ikke tolker det anvendte cue som et udtryk for hhv. høj eller lav indsats, forventer vi at deres vurderinger af fortjenstfuldhed tilsvarende vil bære præg af dette. Derfor opstiller vi følgende hypotese H9:

H9: Respondenter, der ikke selv har efterlevet retningslinjerne og/eller fået en vaccine, straffer "uansvarlige" personer mindre hårdt.

Tidligere nævnte artikel af Petersen et al. 2010 om fortjenstfuldheds-heuristikken viser, at heuristikken er mere vigtig end respondentens politiske værdier i vurderingen af, hvem der bliver set som fortjenstfulde til at modtage velfærdsydelser. Når information om individers indsats er tilgængelig, vil respondenters egalitarisme ikke længere have en betydning (Petersen et al. 2010: 36-7). I forlængelse heraf og for at teste om dette også gør sig gældende i vores undersøgelse opstiller vi H10

H10: Når der er tilgængelig information om indsats (ikke-vaccineret eller ikke følge retningslinjerne) spiller egalitarisme ikke en rolle.